

**Seat
No.**

Set P

**M.A. (Semester - I) (New) (CBCS) Examination Oct/Nov-2019
Prakrit
HISTORY OF PRAKRIT LANGUAGE**

Day & Date: Monday, 18-11-2019
Time: 11:30 AM To 02:00 PM

Max. Marks: 70

सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पुर्ण गुण दर्शवितात.

- प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.** **14**
- 1) वैदिक संस्कृतच्या पुर्वी असलेली भाषा —— होय.
अ) अपभ्रंश   ब) प्राकृत
क) हिंदी   ड) मराठी
  - 2) शब्दांत परिवर्तन होऊन जे शब्द प्राकृत भाषेत आले त्यास —— शब्द म्हणतात.
अ) तत्सम   ब) तद्भव
क) देशी   ड) परकीय
  - 3) सप्राट अशोकांनी —— भाषेत राजाज्ञा कोरविल्या आहेत.
अ) संस्कृत   ब) अपभ्रंश
क) प्राकृत   ड) कन्नड
  - 4) भाषा विज्ञानाच्या दृष्टीने —— प्राकृत संस्कृतच्या जवळची आहे.
अ) मागधी   ब) शौरसेनी
क) अर्धमागधी   ड) पैशाची
  - 5) प्राकृत भाषेत शब्दाच्या आद्य ठिकाणी —— वर्ण येत नाही.
अ) संयुक्त   ब) स्वर
क) गण   ड) उष्म
  - 6) —— भाषा म्हणजे प्राकृत भाषेवर संस्कार करून निर्माण झालेली भाषा होय.
अ) व्यंजन   ब) संस्कृत
क) इंग्रजी   ड) चिनी
  - 7) श्वेतांबर आगम ग्रंथाची भाषा —— आहे.
अ) पाली   ब) शौरसेनी
क) संस्कृत   ड) अर्धमागधी
  - 8) —— भाषा संस्कृतच्या सहोदर भाषा आहे.
अ) मराठी   ब) प्राकृत
क) अपभ्रंश   ड) संस्कृत
  - 9) आ —— यांनी सिद्ध हेमशब्दानुशासन नावाचा व्याकरणाचा ग्रंथ लिहिला.
अ) हेमचंद्र   ब) पाणिनी
क) भद्रबाहू   ड) मार्कंडेय
  - 10) मथुरा प्रदेशात बोलल्या जाणाऱ्या प्राकृत भाषेत —— प्राकृत म्हटले जात असे.
अ) मागधी   ब) अर्धमागधी
क) महाराष्ट्री   ड) शौरसेनी

- 11)** आधुनिक भारतीय भाषांचा विकास —— भाषेतून ज्ञाला.
 अ) सुमार ब) सकार
 क) अपभ्रंश ड) इंग्रजी
- 12)** भगवान महावीरांचा काळ इ. पू. —— शतक आहे.
 अ) सातवे ब) सहावे
 क) चौथे ड) दुसरे
- 13)** महाराष्ट्री आणि अपभ्रंश यामधून —— या भाषेचा विकास ज्ञाला.
 अ) कोंकणी ब) हिंदी
 क) बंगाली ड) कन्नड
- 14)** 'चंड' यांनी व्याकरणविषयक —— ग्रंथ लिहिला.
 अ) प्राकृतरूपावतार ब) सिद्धहेमशब्दानुशासन
 क) प्राकृतलक्षण ड) अलंकार

प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार टिपा लिहा. **16**

- 1) मध्ययुगीन भारतीय आर्यभाषा काळ
- 2) शिलालेखी प्राकृत
- 3) आगमांची भाषा
- 4) प्राकृत भाषेतील शब्द
- 5) अंगप्रविष्ठ आगम
- 6) तत्सम् शब्द

प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. **12**

- 1) प्राचीन भारतीय आर्यभाषा काळ आणि तिची वैशिष्ट्ये
- 2) अर्धमागधी आगम ग्रंथाची थोडक्यात माहिती द्या.
- 3) अपभ्रंश प्राकृताची वैशिष्ट्ये सांगून तिच्या विकासाविषयी माहिती द्या.
- 4) नाट्य साहित्यातील प्राकृत भाषेची माहिती सांगा.

प्र.4 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. **14**

प्राकृत भाषेच्या आधुनिक काळापर्यंतच्या विकासाचे विश्लेषण करा.

किंवा

प्राकृत भाषेच्या उद्गमविषयक स्वरूप सांगून प्राकृत व्याकरणकारांची माहिती द्या.

प्र.5 आधुनिक भारतीय भाषांबाबत विकासाची माहिती देवून प्राकृत भाषिक शब्दांच्या वर्गीकरणाबद्दल चर्चा करा. **14**

Seat No.	
-----------------	--

Set	P
------------	----------

M.A. (Semester - I) (New) (CBCS) Examination Oct/Nov-2019
Prakrit
PRAKRIT SHILALEKHA (Inscriptions)

Day & Date: Tuesday, 05-11-2019

Max. Marks: 70

Time: 11:30 AM To 02:00 PM

सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.**14**

- 1) सम्राट अशोकांच्या शिलालेखाची भाषा ----- आहे.

अ) संस्कृत	ब) प्राकृत
क) हिंदी	ड) अपभ्रंश
- 2) हाथीगुंफा शिलालेखात कलिंगजिनमूर्तीचा उल्लेख ----- ओळीत आहे.

अ) दहाव्या	ब) बाराव्या
क) पाचव्या	ड) सहाव्या
- 3) प्राकृत शिलालेखासाठी ---- हे स्थळ प्रसिद्ध आहे.

अ) सम्मेद शिखर	ब) उदयगिरी-खंडगिरी
क) सोनागिरी	ड) गोमटगिरी
- 4) देवानंपिय ही पदवी सम्राट ---- यांचे विशेषण आहे.

अ) चंद्रगुप्त	ब) अशोक
क) कनिष्ठ	ड) बिंदुसार
- 5) राज्याभिषेकानंतर सम्राट अशोक ---- वर्षानी संबोधीस गेला.

अ) 5	ब) 7
क) 9	ड) 14
- 6) संस्कृत व प्राकृत भाषांमधील समान शब्दांना ---- शब्द म्हटले जाते.

अ) तत्सम	ब) तद्भव
क) देशी	ड) परकीय
- 7) सम्राट अशोकाने आपल्या राजाज्ञास ---- म्हटले आहे.

अ) धर्मलिपी	ब) कार्यलिपी
क) राजाज्ञा	ड) राजोपदेश
- 8) अरहंतां चा उल्लेख ----- शिलालेखात आला आहे.

अ) अशोक	ब) खारवेल
क) कवकुड	ड) कनिष्ठ
- 9) हाथीगुंफा शिलालेखामध्ये नंदराजाचा उल्लेख ----- ओळीत आहे.

अ) पाचव्या	ब) सातव्या
क) आठव्या	ड) बाराव्या
- 10) सम्राट खारवेलाच्या पत्नीचे नांव ----- होते.

अ) गंगा	ब) सिंधू
क) यमुना	ड) वेण्णा

- 11) सम्राट खारवेलाने ----- पर्वतावर मुनिसंमेलन भरविले.
 अ) सम्मेदशिखर   ब) सोनगिर
 क) कुमारी   ड) अष्टापद
- 12) सम्राट अशोकाच्या शिलालेखात उल्लिखित पासंड शब्दाचा अभिप्राय ---- हा आहे.
 अ) पंथ   ब) जात
 क) जमात   ड) टोळी
- 13) सम्राट खारवेल हा ----- वंशातील पराक्रमी राजा होता.
 अ) चेदी   ब) मौर्य
 क) कुषाण   ड) चंदेल
- 14) सम्राट खारवेल यांचा हाथीगुंफा शिलालेख ----- भाषेत आहे.
 अ) संस्कृत   ब) प्राकृत
 क) उर्दू   ड) फारसी

प्र.2	गद्य भाषांतर सहित स्पष्ट करा. (कोणतेही चार)	16
1)	इयं धमलिपी देवानं प्रियेन प्रियदसिता राजा लेखापिता ।	
2)	नमो अरहंतानं नमो सव सियानं एरेठा महाराजेन महामेघवाहनेन ।	
3)	संखितेन अस्ति मङ्गमेन अस्ति विस्ततन न च सर्व सर्वत घटितं महालके हि विजिंत बहु व लिखितं लिखापयिसं चेव ।	
4)	राजानो सर्वत्र देवानं प्रियस प्रियदसिनो राजो द्वे चिकीछ कता मनुसचिकीछा च पसुचिकीछा च ओसुढलिन्च यानि मनुसोपगान्चिन ।	
5)	इधं च नानि सुखापयामि पस्त्रा च स्वगं आराधयंतु त एवाय अथाय अयं धमलिपी लेखपिता किंति चिरं तिस्टेय इति तथा च मे पुत्रा पोता प्रपोता च अनुवतरं सर्वलोकहिताय	
6)	अथं तु महाफले मंगले य धंममंगले ततेत दासभतकम्हि सम्यप्रतिपत्ती गुरुनं अपचिति साधु णाणेसु संयमो साधु बम्हणसमणानं साधु दानं एतज अजच एतारिसं धंममंगल नाम ।	
प्र.3	खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा लिहा.	12
1)	सम्राट अशोक यांच्या शिलालेखातील धार्मिक व सामाजिक दृष्टिकोन सांगा.	
2)	सम्राट खारवेलांचा राज्यविस्तार व कारभार	
3)	प्रशासकीय दृष्टिकोनातून सम्राट अशोकांच्या शिलालेखांचे महत्व	
4)	देवानांपिय शब्द	
प्र.4	खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. सम्राट अशोकांच्या गिरनार शिलालेखाबद्दल माहिती द्या. किंवा सम्राट खारवेलांच्या शिलालेखाचे महत्व विविध मुद्यांद्वारे स्पष्ट करा.	14
प्र.5	सम्राट अशोक यांचा जीवनविषयक दृष्टीकोन.	14

Seat No.	
-----------------	--

Set	P
------------	----------

M.A. (Semester - I) (New) (CBCS) Examination Oct/Nov-2019
Prakrit
ARDHAMAGADHI-AAGAM

Day & Date: Thursday, 07-11-2019

Max. Marks: 70

Time: 11:30 AM To 02:00 PM

सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पुर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवङ्गुन गाळलेल्या जागा भरा.**14**

- 1) प्रथम पाटलीपुत्र वाचना ----- यांच्या नेतृत्वात संपन्न झाली.
 अ) भद्रबाहु   ब) स्थुलिभद्र
 क) हरिभद्र   ड) कुंदकुंद
- 2) आगमातील अंगसूत्रांची संख्या ----- आहे.
 अ) 12   ब) 8
 क) 6   ड) 1
- 3) ----- हे व्वादशांगामील प्रथम अंग आहे.
 अ) सूत्रकृतांग   ब) आचारांग
 क) कल्पसूत्र   ड) राजप्रसेनीय
- 4) पूर्वसाहित्यास व्वादशांगातील ----- या अंगाचे भाग मानले जाते.
 अ) टाचारांग   ब) स्थानांग
 क) दृष्टीवाद   ड) कल्पसूत्र
- 5) गणधरांव्वारे सूत्ररूपांत गुंथिलेल्या आप्त उपदेशास ----- आगम म्हटले जाते.
 अ) उपांग   ब) अंग
 क) अंगबाहय   ड) टीका
- 6) मगध व शुरसेनच्या अर्धभागात बोलली जात असलेल्या संमिश्र भाषेस ----- म्हटले जाते.
 अ) पैशाची   ब) अर्धमागधी
 क) नागरी   ड) महाराष्ट्री
- 7) ----- हे व्वादशांगाचा भाग आहे.
 अ) आचारांग   ब) चतुःशरण
 क) व्यवहार   ड) गणिविज्जा
- 8) ----- हे मूलसूत्र आहे.
 अ) आचारांग   ब) मूलसूत्र
 क) उत्तराध्ययन   ड) वीरस्तव
- 9) आचारांगातील द्वितीय अध्ययनाचे नाव ----- आहे.
 अ) ज्ञातृधिकार   ब) जीवाधिकार
 क) मोक्षाधिकार   ड) लोकविजय
- 10) व्याख्याप्रज्ञपती यालाच ----- म्हटले जाते.
 अ) द्रव्यसंग्रह   ब) भगवतीसूत्र
 क) आचारांग   ड) वीरस्तव

- 11) श्रुतज्ञानाचे —— हे दोन भेद आहेत.
 अ) ग्रंथ व साहित्य   ब) अंग व अंगबाहय
 क) ज्ञान-दर्शन   ड) साहित्य-वाडमय
- 12) उपासक दशांग यामध्ये —— वर्णन आहे.
 अ) दशधर्माचे   ब) दहा उपासकांचे
 क) दहा विकारांचे   ड) दहा भावनांचे
- 13) विपाकसूत्रामध्ये —— विपाकाचे वर्णन आहे.
 अ) कर्माच्या   ब) पाप-पुण्याच्या
 क) मोक्षाचे   ड) स्वर्गाचे
- 14) साधुच्या भोजनविषयक दोष-अदोष विषयक वर्णन असलेल्या सूत्रास —— म्हणतात.
 अ) प्रकीर्णक   ब) छेदसूत्र
 क) उपांग   ड) पिंडनिर्यूक्ती

प्र.2	खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा.	16
1)	माथुरी वाचना	
2)	उपांग वेशिष्टये	
3)	शस्त्रपरीज्ञा अध्ययन	
4)	आवश्यक	
5)	व्यवहार सूत्र	
6)	आगमांची भाषा	
प्र.3	खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.	12
1)	उपांग आगमांची थोडक्यात माहिती द्या.	
2)	मुलसूत्र उत्तराध्ययन ग्रंथाचा परिचय द्या.	
3)	आचारांग लोकविजय अध्ययनाची आवश्यकता स्पष्ट करा.	
4)	छेदसूत्रांचे महत्व स्पष्ट करा.	
प्र.4	खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर लिहा.	14
	अंग आगमांचा परीचय द्या.	
	किंवा	
	छेदसूत्रांची सविस्तर माहिती द्या.	
प्र.5	वाचनांची माहिती देऊन आगम निर्मितीतील योगदान स्पष्ट करा.	14

Seat No.	
-----------------	--

Set	P
------------	----------

M.A. (Semester - I) (New) (CBCS) Examination Oct/Nov-2019
Prakrit

NEMICHANDRACHARY AND DRAVYASANGRAHA

Day & Date: Saturday, 09-11-2019
 Time: 11:30 AM To 02:00 PM

Max. Marks: 70

सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

14

- 1) द्रव्यसंग्रह ग्रंथाच्या मंगलाचरण मध्ये ----- जिनदेवास वंदन केले आहे.

अ)	ऋषभ	ब)	शांतीनाथ
क)	नेमिनाथ	ड)	संभवनाथ
- 2) द्रव्यसंग्रहात ----- द्रव्यांचे वर्णन आहे.

अ)	6	ब)	4
क)	7	ड)	9
- 3) जीव द्रव्य ----- आहे.

अ)	पुद्गल	ब)	ज्ञानी
क)	अज्ञानी	ड)	स्थुल
- 4) मूळ प्राण ----- आहेत

अ)	2	ब)	4
क)	5	ड)	7
- 5) इंद्रिय एकूण ----- आहेत.

अ)	1	ब)	2
क)	5	ड)	4
- 6) सम्यक् ज्ञान ----- प्रकारचा आहे.

अ)	2	ब)	5
क)	6	ड)	10
- 7) जीव व्यवहार नयाने ----- आहे.

अ)	मुर्तिक	ब)	ज्ञानी
क)	सुज्ञानी	ड)	अविकारी
- 8) मनसहित जीवास ----- असे म्हणतात.

अ)	संज्ञी	ब)	ज्ञानी
क)	अज्ञानी	ड)	असंज्ञी
- 9) कर्म ----- आहेत.

अ)	पाच	ब)	सहा
क)	आठ	ड)	नऊ
- 10) गमनास सहकारी द्रव्यास ----- असे म्हणतात.

अ)	धर्म	ब)	अधर्म
क)	पुद्गल	ड)	आकाश

- 11) तत्व ----- आहेत
 अ) 2   ब) 3
 क) 7   ड) 6
- 12) ज्या मिथ्यात्वादी आत्मपरिणामांनी कर्मबंध होतो त्यास ----- म्हणतात.
 अ) आस्वव   ब) भावबंध
 क) निर्जरा   ड) मोक्ष
- 13) जो आत्म्यास संसारी दुःखापासून दुर करून उत्तम स्थानी नेतो त्यास ----- म्हणतात.
 अ) मार्ग   ब) धर्म
 क) कर्म   ड) ज्ञान
- 14) वण्ण रस पंच गंधा, दो फासा अट्ठ णिच्छया जीवे। यो संति अमुति तदो ----- मुति बंधादो.
 अ) णिच्छया   ब) ववहारा
 क) कम्मा   ड) अण्णाण

प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार गद्यांचे भाषांतर करा. 16

- 1) जीवो उवओग मओ अमुति कत्ता सदेह परिमाणो |
भोत्ता संसारत्थो सिद्धो सो विस्स सोडढ गई ॥
- 2) णाणं अटठ वियप्पं , मदि—सुद ओहि अणाण णाणाणी |
मणपज्जय केवल मवि पच्यकख परोकख भेयं च ॥
- 3) पुगल कम्मा दीणं, कत्ता ववहारदो दु णिच्छयदो |
चेदण कम्मा णादा, सुद्ध णया सुद्ध भावाणं ॥
- 4) पुढवि जल तेय वाऊ, वणफकदी विविह थावरे इंदि |
विग तिग चदु पंचकखा, तस जीवा होंती संखादि ॥
- 5) अज्जीवो पुण णेओ, पुगल धम्मो अधम्म आयासं |
कालो पुगल मुत्तो रूवादि गुणो अमुति सेसा हु ॥
- 6) अवगास दाण जोगं, जीवादीण वियाण आयासं |
जेव्हं लोगागासं, अल्लोगा— गास मिदी दुविहं ॥

प्र.3 खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. 12

- 1) आचार्य नेमिचंद्रांची माहिती द्या.
- 2) षड्द्रव्यांचे थोडक्यात वर्णन करा.
- 3) आकाश तत्वाची माहिती द्या.
- 4) सम्यकज्ञान आणि प्रकारांचे वर्णन करा.

प्र.4 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 14

द्रव्यसंग्रह ग्रंथाचे स्वरूप स्पष्ट करा.

किंवा

द्रव्यसंग्रहाच्या आधारे षड्द्रव्याची माहिती द्या.

प्र.5 जीवनद्रव्याचे वर्गीकरण विस्ताराने स्पष्ट करा. 14